

підтримки. Для виконання переміщень і взаємних їх поєднань, партнери повинні мати високий рівень фізичної підготовленості та координаційних здібностей, реалізованих в спеціальній техніці виконання [2, с. 3, 4, с. 64].

ВИСНОВКИ: 1. Процес технічної підготовки постійно вдосконалюється. Вдосконалення техніки рухових дій спортсменок, які займаються естетичною гімнастикою, здійснюється за рахунок використання засобів і методів, які дозволяють цілеспрямовано корегувати окремі елементи техніки. Тому використовувалися комплекси вправ, розроблені на основі основних помилок, які допускають гімнастки при виконанні змагальної вправи. 2. Технічна підготовка включає в себе декілька компонентів: хореографічний, музично-ритмічний, акробатичний та основний. Головне завдання технічної підготовки формування таких навичок виконання змагальних дій, які дозволили би гімнасткам з найбільшою ефективністю продемонструвати свою індивідуальність, а також оригінальність і складність вправ в єдності з музичним супроводом та забезпечити подальше зростання технічної майстерності.

ПЕРСПЕКТИВАМИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ є вдосконалення системи побудови тренувального процесу спортсменок з естетичної гімнастики, їх фізичної підготовки, розробка методик, що дозволять більше уваги приділяти фізичному та функціональному стану спортсменок, виконанню рухів тіла (стрибки, нахили), підвищення фізичної працездатності спортсменок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверкович Э.И. Диалоги о художественной гимнастике / Э.И. Аверкович. – М. : Граница, 2007. – 256 с.
2. Теория и практика физической культуры / В.К. Бальсевич. - М. : Просвещение, 1995. – №4. – С. 21-22.
3. Винер И. А. Подготовка высококвалифицированных спортсменок в художественной гимнастике: автореф. дис. канд. пед. наук. / И.А. Винер. – Санкт-Петербург, 2003. – 21 с.
4. Гавердовский Ю.К. Техника гимнастических упражнений : [популярное учебное пособие] / Ю.К. Гавердовский. – М. : Академия, 2002. – 224 с.
5. Максименко А.М. Теория и методика физической культуры: [учебник] / А. М. Максименко. – М. : Физическая культура, 2005. – 544 с.
6. Matveev L.P. Obshaya teoriya sporta i jejo prikladnyie aspekty [Tekst]: uchebnoie posobie dlya vuzov fizicheskoi kultury / L.P. Matveev. – 5-e izd., ispr. i dop. – М.: Sovetskiy sport, 2010. – 340 p. (Seria «Atlanty sportivnoi nauki»).
7. Mezhdunarodnye pravila provedeniya sorevnovaniy po komandnoi hudozhestvennoi gimnastike. – Helsinki: Finskaya Associaciya gimnastiki i fitnesa, 2001. – 20 p.
8. Platonov V.N. Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshaya teoriya i jejo prakticheskie prilozheniya / V.N. Platonov. – К.: Olimpijskaia literatura, 2004. – 807 p.
9. Pleshkan A.V. Organizaciya i metodika provedeniya centralizovannoi podgotovki gimnastok v gruppovih uprazhneniyah: [uchebnoie posobie] / A.V. Pleshkan, M.A. Govorova. . – М.: 1999. – 48 s.
10. Теория и методика физического воспитания: [Учебник для институтов физ. культуры] Изд. 2-е. / Под общ. ред. Л.П. Матвеева, А.Д. Новикова. – М.: Физкультура и спорт, 2003. – 315 p.

УДК 796.011.3:37.011.32

Коваль В. Ю.
Херсонський державний університет

УМОВИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИШУ В ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розглядається проблема виховання студентської молоді в процесі фізкультурно-спортивної діяльності. Одним із найважливіших шляхів удосконалювання процесу виховання студентів вузів є цілеспрямоване застосування у виховних цілях багатого арсеналу засобів і методів фізичної культури й спорту. Засоби й методи фізичної культури відіграють важливу роль в активізації особистості студента, впливаючи не тільки на його спосіб життя, але й на середовище, що його оточує. Серед осіб, що регулярно займаються фізичною культурою й спортом, активність у соціально-суспільній сфері вище, ніж у тих, що не займаються. Тому, фізкультурно-спортивна діяльність сприяє формуванню в студентів соціальної активності, прагнення до міжособистісної комунікації й у цілому гармонійно сполучається із суспільно-значимими мотивами студентського колективу.

Ключові слова. *Виховання, умови виховання, студентський колектив, фізкультурно-спортивно діяльність, фізична культура, студентський колектив.*

Коваль В. Ю. Условия воспитания студентов вуза в процессе физкультурно-спортивной деятельности. *В статье рассматривается проблема воспитания студенческой молодежи в процессе физкультурно-спортивной деятельности. Одним из важнейших путей совершенствования процесса воспитания студентов вузов является целенаправленное применение в воспитательных целях богатого арсенала средств и методов физической культуры и спорта. Средства и методы физической культуры играют важную роль в активизации личности студента, влияя не только на его образ жизни, но и на среду, которая его окружает. Среди лиц, регулярно занимающихся физической культурой и спортом, активность в социально-общественной сфере выше, чем у не занимающихся. Поэтому, физкультурно-спортивная деятельность способствует формированию у студентов социальной активности, стремление к межличностной коммуникации и в целом гармонично сочетается с общественно-значимыми мотивами студенческого коллектива.*

Ключевые слова. *Воспитание, условия воспитания, студенческий коллектив, физкультурно-спортивная деятельность, физическая культура, студенческий коллектив.*

Koval Viktoriya. The conditions of education of university students during sport activities. The article raises the problem concerning the education of students in physical training and sport activities. One of the most important ways of improving the education of students is a purposeful use of educational purposes of a wide range of means and methods of physical culture and sport. The results of the study indicate a large educational opportunities for physical culture and sports under the condition of effective management tools and methods. The results of studies allow us to establish the degree of influence of physical culture and sport on an individual and group of students characteristics: students with diverse sports experience (especially engaged in sports games and other team sports) superior to their fellow students on the volume and intensity of communication, indicators of self-determination in the educational team. - sport activities with high level of interpersonal interaction, at the same level of pedagogical management creating more favorable conditions for the acquisition by students with the necessary psychological and pedagogical practices used in the formation of collective interaction; - various forms of physical culture and sports in varying degrees contribute to the formation of socially relevant personality traits; - the lessons of physical culture encouraging the development of interpersonal relationships between students. In the conducting process classes create appropriate conditions for the establishment, preservation, and change of the main forms of interaction and contacts between students and their group interaction; - the means and methods of physical culture important role in enhancing the personality of a student, affecting not only his lifestyle, but also the surrounding environment. Among people who regularly engaged in physical culture and sport activity in the social sphere higher than those who are not involved. So, sport activity contributes to the formation of the students' social activity, the desire for interpersonal communication and in general harmoniously combined with the important public motives of the students' team.

Key word: education, condition of education, students' group, sport activities, physical education, students' team.

Постановка проблеми. В сучасних умовах виникла гостра потреба переходу від традиційно сформованих схем виховного процесу до інноваційних. У зв'язку з цим, одним із найважливіших шляхів удосконалення процесу виховання студентів вузів є цілеспрямоване застосування у виховних цілях багатого арсеналу засобів і методів фізичної культури й спорту. **Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Пошук шляхів удосконалення системи виховання студентської молоді для багатьох вчених завжди становив великий інтерес. Найбільш результативними, що мають особливу наукову значимість є комплексні дослідження проведені Б.Ананьєвим, А.Макаренком, А.Петровським, Г.Пустовітом, В.Сухомлинським та ін. Ці, а також багато інших дослідників, внесли істотний вклад у розвиток теорії й практики виховання студентства. Таке бачення проблеми дозволяє розглядати цілеспрямовано організовану фізкультурно-спортивну діяльність студентів як ефективний засіб регуляції їхньої соціальної поведінки, що сприятиме розвитку міжособистісних відносин та вихованню в цілому.

Мета дослідження - дослідити зміст і сутність умов виховання студентів вишу в процесі фізкультурно-спортивної діяльності. Відповідно до мети дослідження визначено наступні **завдання**: 1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз виховного процесу вищих навчальних закладів, факультетів фізичного виховання та спорту та міжособистісних відносин студентів, засобами науково-методичних джерел. 2. Визначити зовнішні показники вихованості студентів Херсонського державного університету факультету фізичного виховання та спорту, рівні їх сформованості та колективно-психологічні умови, які спричинюють цей процес, за допомогою педагогічного тестування, анкетування. 3. Проаналізувати вплив фізкультурно-спортивної діяльності на виховання студентів Херсонського державного університету.

Виклад основного матеріалу. Різке погіршення положення молоді, зниження якості життя й здоров'я, погіршення умов для одержання повноцінної освіти, забезпечення зайнятості, ріст правопорушень і злочинності в молодіжному середовищі ускладнюють процес творчої участі молоді, що займається спортом в житті суспільства й вимагають активізації державної молодіжної політики [1, с. 234]. Отже сучасна стратегія виховання повинна бути спрямована на:

- необхідність забезпечення відповідності змісту і якості виховання актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства й держави;
- підвищення ролі виховної діяльності в гуманізації суспільно-економічних відносин, формуванні нових життєвих установок;
- відновлення відповідальності й активної ролі держави у вихованні студентської молоді;
- досягнення нового рівня взаємодії сім'ї, освітніх установ, органів керування освітою, дитячих і молодіжних громадських організацій, релігійних конфесій у вихованні й соціалізації дітей і молоді;
- розширення активних суб'єктів виховання, включаючи всі соціальні інститути, професійно-педагогічне співтовариство, широку громадськість [1, с. 123].

Тому виховання молоді в сфері фізичної культури й спорту потрібно розглядати в контексті.

Виховання в спорті - стосується таких проблем, як моральне, патріотичне й етичне виховання молоді, що займається спортивною діяльністю, а також особливості виховної роботи зі спортсменами [2, с. 435].

Ефективність виховання й соціалізації спортсмена як особистості визначається чотирма факторами:

- патріотичною спрямованістю;
- змагальною надійністю;
- високою свідомістю громадського обов'язку;
- колективізмом і товариською взаємодопомогою.

Саме ці фактори забезпечують всебічне й гармонічне виховання особистості в спорті. Використання педагогічних засобів навчання й виховання, у тому числі й засобів фізичної культури, на даному етапі повинне бути спрямоване на прискорення адаптації студентів як до специфічних навантажень і умов навчальної діяльності, так і до міжособистісного спілкування [2, с. 454]. Застосування засобів і методів фізичного виховання в інтересах зміцнення навчального колективу на початковому етапі його становлення дає істотний ефект. Спеціально спрямована система занять по фізичній культурі досить успішно вирішує завдання соціально-психологічного виховання студентів. Вона сприяє більше швидкому формуванню міжособистісних відносин, підвищенню групового соціометричного статусу, зміцнює соціально-психологічну позицію членів студентського колективу [3, с. 262-266]. Насамперед, підвищується значимість фізичної культури в оволодінні студентами

Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)

своєю спеціальністю, що є першочерговою умовою формування цільової єдності колективу [3, с 262-266]. З огляду на те, що в процесі соціально-особистісного керування вихованням студентського колективу його члени пройдуть кілька етапів свого професійного становлення, мета й завдання фізичної культури, природно будуть змінюватися відповідно до їх характеру й змісту. Завдання процесу фізичного виховання при формуванні цільової єдності студентського колективу не обмежуються його професійно-прикладною спрямованістю. Фізична культура повинна вирішувати завдання й по вихованню студентів. Тут, насамперед, треба враховувати, що спілкування студентів у процесі їх спільної навчальної діяльності приводить до утворення різних мікрогруп [3, с 262-266]. Правильна організація навчально-спортивної діяльності студентів істотно підвищує рівень їхніх зв'язків один з одним, особливо якщо при цьому зусилля педагогів будуть зосереджені не стільки на інтенсивності спілкування, скільки на зміні раніше сформованих негативних мотивів спілкування між студентами [2, с. 354]. Важливе значення у формуванні позитивного психологічного клімату в студентському колективі мають спортивні змагання. В успішно виступаючих студентських спортивних колективах учасники мають більшу повагу й дружельюбність до членів інших команд. Навіть у не успішно виступаючих спортивно-ігрових командах відносини в колективі складаються краще, ніж у колективах студентів, що не приймали участі в змаганнях [3, с 262-266]. Фізична культура й спорт виховують у студентів якості лідерства й керівництва, що сприятливо впливає на психологічний клімат у колективі. Аналізуючи соціально-психологічні механізми виховання студентської молоді, необхідно вказати на те, що на формуванні єдності не закінчується процес об'єднання студентів. На наступному етапі керування вихованням студентів найбільш глибокий рівень – ядро колективу. Саме цей рівень утворює сукупність групових характеристик, обумовлених не тільки цільовими, але й ціннісними орієнтаціями студентів вузів.

Фізична культура й спорт при правильній організації можуть стати ефективним засобом формування ціннісної єдності студентського колективу, основним змістом якого є високий рівень розвитку в студентів соціально значимих якостей, самосвідомості й цивільної зрілості. Навички спільної орієнтації на досягнення поставлених завдань, придбані в процесі спортивно-колективної діяльності завдяки збігу тих самих емоційних реакцій сприяють посиленню загальної згуртованості [1, с 168]. На основі вище вказаного нами виділено наступні педагогічні умови виховання студентів вишу у процесі фізкультурно-спортивної діяльності:

I – педагогічна умова – єдність цілей всіх суб'єктів навчально-виховного процесу університету;

II – педагогічна умова – співробітництво та відповідальна залежність студента з усіма суб'єктами навчально-виховного процесу;

III – педагогічна умова – відкритість життєдіяльності студентської групи.

Розробка першої умови нами пов'язувалась із узгодженням цілей виховання студентів та всіх компонентів виховного процесу вишу: тренер-викладач, студент, студентська група та фізкультурно-спортивна діяльність.

Другу умову було спрямовано на взаємодію тренера-викладача та студентів у процесі фізкультурно-спортивної діяльності.

Третя умова полягала в забезпеченні автономізації дій студентів у процесі фізкультурно-спортивної діяльності.

Для того щоб з'ясувати рівень впливу саме фізкультурно-спортивної діяльності на виховання студентів ми провели дослідження на базі Херсонського державного університету протягом 2013-2014 р.р.

Дослідження проводилося у три етапи.

На I етапі дослідження (листопад 2013 року) нами було проведено тестування для виявлення рівня сформованості міжособистісних відносин студентів.

На II етапі (листопад 2013 – березень 2014 років) ми ознайомилися з планом навчально виховної роботи за яким навчалися студенти перших курсів факультету фізичного виховання та спорту.

На завершальному етапі (березень 2014 року) нами було проведено повторне тестування для виявлення змін у сформованості міжособистісних стосунків студентів. За допомогою спеціального опитувальника визначили важливий параметр сформованості міжособистісних відносин, яким є групова згуртованість, що показує також ступінь інтеграції студентського колективу. Отримані результати викладені в таблиці 1

Таблиця 1

Рівень згуртованості експериментальних груп (в балах)

Група	Рівень згуртованості	
	до експерименту	після експерименту
ЕГ – 1	6.5	15.2
ЕГ – 2	3.9	14.8

З таблиці зрозуміло, що в першій та другій експериментальних групах рівень групової згуртованості змінився до показників «вище за середнє». Більш наочно отримані результати можна побачити на рис. 1.

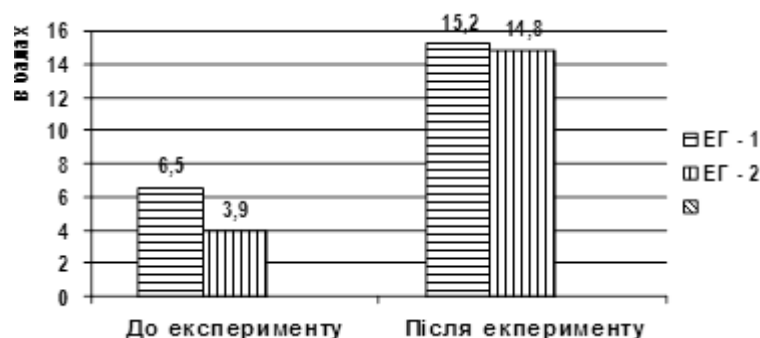

Рис. 1 - Рівень згуртованості експериментальних груп (до та після експерименту).

Паралельно з розрахунком рівня згуртованості, дослідження дозволило з'ясувати, як самі студенти оцінюють колектив і своє самопочуття в ньому. Так, 81% опитаних зізналися, що почувають себе частиною колективу й хотіли б залишитися саме в ньому. Таким чином, не тільки якісні, але й кількісні показники підтвердили позитивний характер змін, що відбулися в експериментальних групах. Дослідно-експериментальна робота дозволила зробити висновок про те, що формування взаємин у студентському колективі сприяє підвищенню якості процесу підготовки майбутнього фахівця. Відзначається в цілому ріст творчих здібностей студентів, поліпшення академічних показників, удосконалювання вміння застосовувати знання. Отже міжособистісне спілкування, як і діяльність, - необхідна умова формування особистості. У процесі спілкування встановлюється спільність ідей, настроїв, поглядів, взаємовплив і взаємодія людей. Підвищення ефективності групової взаємодії студентів зв'язано з тим, що за рахунок безпосереднього керування процесом міжособистісної комунікації під час раціонально організованих занять відбувається оптимізація міжособистісних зв'язків і нервово-психічних станів членів студентського колективу. Отримані результати дослідження свідчать про великі виховні можливості фізичної культури й спорту за умови ефективного керування її засобами й методами.

ВИСНОВКИ. Результати проведених досліджень дозволили встановити ступінь впливу занять фізичною культурою й спортом на індивідуальні й групові характеристики студентів: - студенти, що мають різнобічний фізкультурно-спортивний досвід (особливо займалися спортивними іграми й іншими командними видами спорту) переважають своїх однокурсників за обсягом й інтенсивністю спілкування, показникам самовизначення в навчальному колективі; - фізкультурно-спортивна діяльність, що відрізняється високим рівнем міжособистісної взаємодії, при однаковому рівні педагогічного керування створює більше сприятливі умови для придбання студентами необхідного психолого-педагогічного досвіду, використовуюваного при формуванні колективної взаємодії; - різні форми фізичної культури, а також види спорту в різному ступені сприяють формуванню соціально значимих якостей особистості; - заняття з фізичної культури сприяють вихованню міжособистісних відносин між студентами. У процесі проведення занять створюються належні умови для встановлення, збереження й зміни найважливіших форм взаємовпливів і контактів студентів, їх групової взаємодії; - засоби й методи фізичної культури відіграють важливу роль в активізації особистості студента, впливаючи не тільки на його спосіб життя, але й на середовище, що його оточує. Серед осіб, що регулярно займаються фізичною культурою й спортом, активність у соціально-суспільній сфері вище, ніж у тих, що не займаються. Отже, фізкультурно-спортивна діяльність сприяє формуванню в студентів соціальної активності, прагнення до міжособистісної комунікації й у цілому гармонійно сполучається із суспільно-значимими мотивами студентського колективу.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів зазначеної проблеми. Окремого наукового вивчення потребують особливості впливу фізкультурно-спортивної діяльності на виховання студентів різних спеціальностей, а також аналіз виявів вихованості після закінчення університету.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія / А. М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
- 2.Бех І. Д. Виховання особистості: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Іван Дмитрович Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
- 3.Shipko A. L. Osoblivosti formuvannya kolektivy u tyrisko-kraeznavshi diyalnosti / A. L. Shipko // Gymanit. visn. DVNZ "Pereyaslav-Hmel'nithki dershavni Yniversitet imeni Grigoriya Skovorodi": nayk.-teoret. zb. – Pereyaslav-Hmel'nithki: "PP. SKD", 2009. – Spes. vip. Pedagogika. – s. 262–266.

УДК 378.091.3:796

Ковальова Ю. А.

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті проведений аналіз наукової літератури, що розкриває різні підходи до змістовного наповнення поняття "професійна підготовка", визначається сутність професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Обґрунтовується потреба професійної підготовки майбутнього вчителя до формування морально-вольових якостей у старшокласників.

Ключові слова: професійна підготовка, сутність професійної підготовки, морально-вольові якості, майбутній вчитель фізичної культури.

Ковалева Ю. А. Сущность профессиональной подготовки будущего учителя физической культуры к развитию морально-волевых качеств у старшеклассников. В статье осуществлен анализ научной литературы, который раскрывает разные подходы к содержательному наполнению понятия "профессиональная подготовка", определяется сущность профессиональной подготовки будущего учителя физической культуры. Обосновывается потребность профессиональной подготовки будущего учителя физической культуры к формированию морально-волевых качеств у старшеклассников.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, сущность профессиональной подготовки, морально-волевые качества, будущий учитель физической культуры.

Kovaleva Y. A. The essence of professional preparation of future teacher of physical training to the formation of moral and volitional qualities in senior pupils The analysis of psychological and pedagogical literature and practice has allowed